

การพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศไทย สำหรับวิชาชีพสารสนเทศ¹

Development of Thai Qualification Framework for the Information Profession

นุจรินทร์ ปทุมพงษ์²

Nujarin Pathumpong

ชลภััสส์ วงษ์ประเสริฐ³

Chollabhat Vongprasert

¹ บทความจากวิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² ป.ร.ด., อาจารย์ โปรแกรมวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
E-mail: ottonuch@hotmail.com

³ กศ.ด., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Email: chollabhat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์หลักสูตรระดับปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ และศึกษาความต้องการหลักสูตรและสมรรถนะสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรีในวิชาชีพสารสนเทศของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทย เพื่อนำมาพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศของประเทศไทย วิธีการดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยแบบผสมโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเคราะห์วรรณกรรม การสังเคราะห์หลักสูตร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสนทนากลุ่ม และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาความต้องการหลักสูตรและสมรรถนะสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศในประเทศไทย จำนวน 232 คน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 118 แห่ง และองค์กรธุรกิจเอกชน จำนวน 400 แห่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ จำนวน 8 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรระดับปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศประกอบด้วยรายวิชาพร้อมสมรรถนะของการเรียนแต่ละรายวิชา จำนวน 73 รายวิชา 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศมีความต้องการรายวิชาบังคับร่วมกันของทั้งสามกลุ่มสาขาวิชา จำนวน 11 วิชา และมีความต้องการสมรรถนะของนักวิชาชีพสารสนเทศ 3 ด้าน คือ สมรรถนะด้านความรู้ 30 เรื่อง ด้านทักษะ 13 ทักษะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล 7 คุณลักษณะ และ 3) กรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศของประเทศไทย ประกอบไปด้วย ชื่อสาขา ระดับการศึกษา ขอบเขตเนื้อหา สมรรถนะของบัณฑิต โครงสร้างหลักสูตร และเนื้อหาสาระสำคัญของหมวดวิชาเฉพาะในหลักสูตร

Abstract

This research aims to synthesize the Bachelor Degree curriculum for the Information Profession. In addition, it seeks to investigate the needs of the curricula and the performance of Bachelor Degree Graduates in the Information profession. The information will be gathered from the stakeholders in Thailand in order to develop the Thai Qualification Framework for Thailand Information Profession. Quantitative and qualitative methodologies have been embraced in the current study. The qualitative methods applied in this research were carried out by using a synthesis of the literature and the curriculum, as well as by conducting in-depth interviews and focus groups. Quantitative methods were utilized to study the needs of the curricula and the performance of Bachelor Degree Graduates in the Information profession. The population and sample groups in quantitative method consisted of 232 teachers who were teaching courses related to Information profession in Thailand. The stakeholders consisted of 118 university libraries and 400 private business organizations. With respect to the qualitative method, the key informants were 8 teachers who teach in courses related to the Information profession. The results revealed the following information: 1) The Bachelor Degree Program in Information Profession consists of 73 courses including the performance of each course. 2) The stakeholders, who were involved in the Information Profession Program, preferred to share the 11 co-requisite courses among three programs. According to performance, three aspects of the Information profession's performance were the demands of the stakeholders. In terms of knowledge competency, 30 additional subjects relating to the information profession were needed.

Moreover, competency, involving 13 skills and 7 personal characteristics, were also required by stakeholders. 3) Suggestions were given, relating to the Thai Qualification Framework for the Information Profession, which consisted of the name of the program, the educational level, the performance of graduates, the curriculum structure, and the important content of the core courses in the curriculum. All of these have also been retrieved in the current study.

คำสำคัญ: กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ, วิชาชีพสารสนเทศ

Keyword: Qualification framework, Information profession

บทนำ

การเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลของสารสนเทศและความรู้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสารสนเทศและความรู้ เนื่องจากมนุษย์ทุกคนในยุคนี้มีการใช้สารสนเทศและความรู้ในการดำรงชีวิต การทำงาน โดยเฉพาะ การแข่งขันในเชิงธุรกิจ โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ นอกจากนี้สังคมโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการเชื่อมโยงเป็นหมู่บ้านเดียวกัน (Global village) ทำให้ส่งผลต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป ทุกอย่างเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงอย่างคาดไม่ถึงและเกินจะคาดเดา มนุษย์จึงต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้ใดที่ยึดมั่นกับกฎเกณฑ์เดิม ๆ และไม่พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนตามสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงย่อมกลายเป็นผู้ล้าหลัง (สมพล เกียรติไพบูลย์. 2553: 12-13) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่การทำงานของนักวิชาชีพสารสนเทศในยุคปัจจุบัน ก่อให้เกิดรูปแบบการทำงานที่แตกต่างไปจากอดีต อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านนิเวศวิทยาสารสนเทศ (Information ecology) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านรูปแบบของสารสนเทศ (Packages of information) ด้านการบริหารจัดการศูนย์สารสนเทศ ด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านการบริการสารสนเทศ และด้านพฤติกรรมผู้ใช้สารสนเทศ (Information behavior of users) ล้วนส่งผลกระทบต่อการทำงาน การปฏิบัติงาน และรูปแบบการทำงานของนักวิชาชีพสารสนเทศทั้งสิ้น จึงทำให้นักวิชาชีพสารสนเทศมีความจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของนักวิชาชีพสารสนเทศให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้มีนโยบายการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล จึงได้มอบหมายให้คณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติจัดทำโครงการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยขึ้น และให้ทำหน้าที่ดูแลกำกับสถาบันอุดมศึกษาให้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิในทุกระดับสาขาวิชา

สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ ในประเทศไทย ปัจจุบันมีการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรีจำนวนทั้งสิ้น 34 หลักสูตร ในมหาวิทยาลัยทั้งหมด 34 แห่ง โดยใช้ชื่อหลักสูตรแตกต่างกันถึง 8 สาขาวิชา คือ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (Library and Information Science) สารสนเทศศาสตร์ (Information Science) สารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ (Information and Library Science) สารสนเทศเพื่อการสื่อสาร (Information Science for Communication) สารสนเทศศึกษา / สารนิเทศศึกษา (Information Studies) การจัดการสารสนเทศ (Information Management) การจัดการสารสนเทศดิจิทัล (Digital Information Management) และการจัดการ

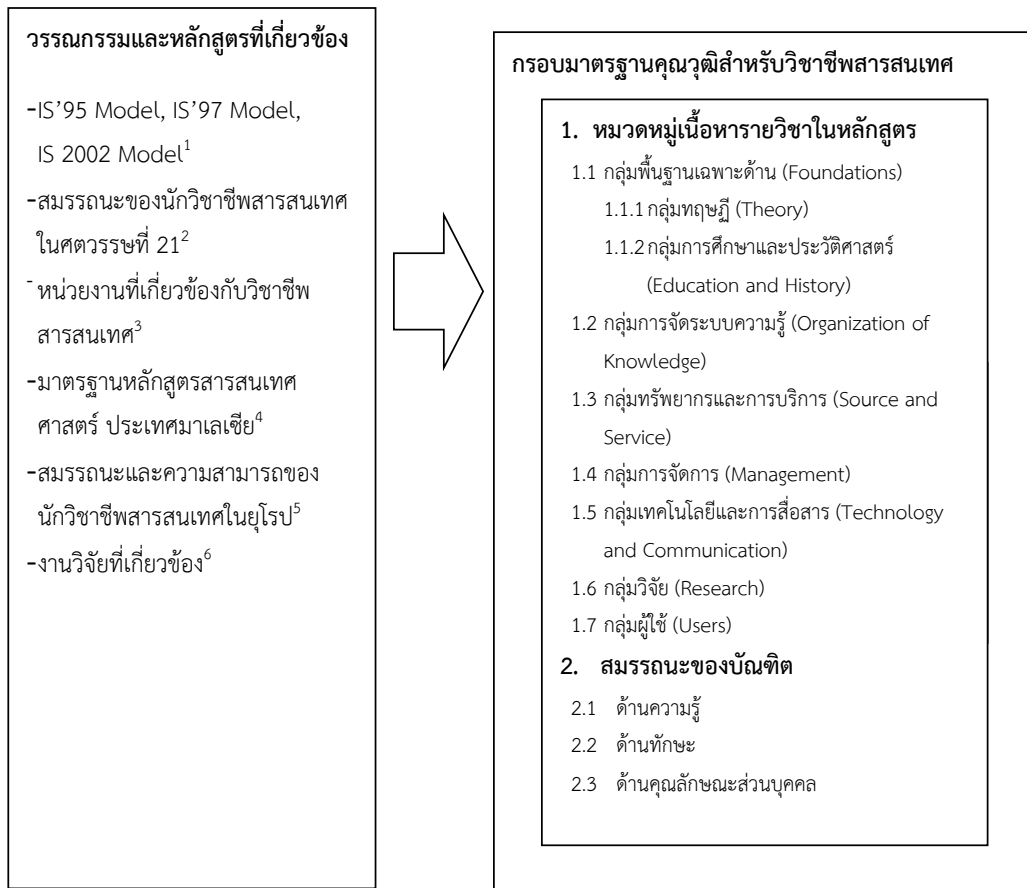
สารสนเทศและเทคโนโลยี (Information Management and Technology) จากสภาพปัจจุบันจึงเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศในระดับปริญญาตรีที่หลากหลายสาขาวิชา แต่ในการจัดการศึกษาดังกล่าวยังขาดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการผลิตบัณฑิต เพื่อเป็นการรับประกันคุณภาพบัณฑิต สร้างความเชื่อมั่นถึงผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตจะได้รับการพัฒนา รวมทั้งสามารถนำไปเทียบเคียงกับสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ได้ทั้งในและต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยมุ่งมั่นจะพัฒนางานวิจัยเรื่อง การพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศไทยสำหรับวิชาชีพสารสนเทศขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดมาตรฐานในวิชาชีพสารสนเทศ และเป็นเครื่องมือประกันคุณภาพบัณฑิตระดับปริญญาตรีในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ ตลอดจนสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรของแต่ละมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์หลักสูตรระดับปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศทั้งในและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาความต้องการหลักสูตรและสมรรถนะสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรีในวิชาชีพสารสนเทศของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทย
3. เพื่อพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศของประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศไทยสำหรับวิชาชีพสารสนเทศ เกิดจากการสังเคราะห์วรรณกรรมและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ เพื่อนำมาพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิฯ ที่มีส่วนประกอบหลัก ที่สำคัญ 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 หมวดหมู่นี้อาหารายวิชาในหลักสูตร แบ่งเป็น 7 กลุ่ม และส่วนที่ 2 สมรรถนะของบัณฑิต แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล

- (อ้างอิง: 1 Couger et al. (1995) Davis et al. (1996) Gorgone et al. (2002)
 2 Abels et al. (2003)
 3 ALA's Presidential Task Force (2009)
 4 Malaysian Qualification Agency (2013)
 5 European Council of Information Associations (2004)
 6 ปิยสุตา ดันเลิศ (2553) Aschoft (2004) Chaim(2007) Gulati and Raina (2000) Gorman and Corbit (2002))

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศของประเทศไทย ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและตรวจสอบแนวคิดด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 การสังเคราะห์หลักฐานระดับปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเป็นในการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้สอนหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ จำนวน 10 คน

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยค้นคว้าเอกสารและเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศในประเทศไทยทุกหลักสูตร จำนวน 34 หลักสูตร และคัดเลือกหลักสูตรระดับปริญญาตรีในต่างประเทศที่มีข้อมูลหลักสูตรสมบูรณ์เผยแพร่ทั้งที่เป็นเอกสารหรือเว็บไซต์ ได้จำนวน 6 หลักสูตร จาก 6 มหาวิทยาลัย ได้แก่ 1) หลักสูตรสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 2 หลักสูตร จากมหาวิทยาลัย North Carolina at Chapel Hill และมหาวิทยาลัย North Texas ประเทศสหรัฐอเมริกา 2) หลักสูตรสารสนเทศศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 1 หลักสูตร จากมหาวิทยาลัย Wisconsin-Milwaukee ประเทศสหรัฐอเมริกา 3) หลักสูตรสารสนเทศศึกษา จากมหาวิทยาลัย South Florida ประเทศสหรัฐอเมริกา และ 4) หลักสูตรห้องสมุดและการจัดการสารสนเทศ จากมหาวิทยาลัย Technologi MARA ประเทศมาเลเซีย และ 5) หลักสูตรการจัดการสารสนเทศ จากมหาวิทยาลัย City University of Hongkong ประเทศจีน เพื่อให้ได้รายวิชาในหลักสูตร จากนั้นนำรายวิชาในหลักสูตรกำหนดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน ทำให้ได้ผลลัพธ์ของการวิจัย คือ รายวิชาพร้อมสมรรถนะของผู้เรียนที่เรียนแต่ละรายวิชา จำนวน 73 รายวิชา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำผลการวิจัยที่ได้ไปสร้างเครื่องมือวิจัย และใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ต่อไป

2. การวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาความต้องการหลักสูตรและสมรรถนะสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรีในวิชาชีพสารสนเทศของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทย ซึ่งเป็นในการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ที่เป็นหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต จำนวน 12,125 แห่ง จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ ห้องสมุด/ศูนย์สารสนเทศ จำนวน 118 แห่ง และองค์กรธุรกิจขนาดกลางของเอกชน ที่มีการจดทะเบียนลงทุน 20 ล้านขึ้นไป จำนวน 12,0007 แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ห้องสมุด/ศูนย์สารสนเทศ กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรทั้งหมด จำนวน 118 แห่ง ส่วนองค์กรธุรกิจขนาดกลางของเอกชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 แห่ง โดยการสุ่มอย่างง่าย รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 518 แห่ง ซึ่งได้จำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนขั้นต่ำ 400 คน ตามขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรในกรณีทราบจำนวนประชากรของยามานะ (Yamane, 1967: 886-887) โดยใช้ความเชื่อมั่น 95 ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

2.1.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ที่เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศในประเทศไทย ทั้งหมด 34 หลักสูตร จำนวนทั้งสิ้น 232 คน จำแนกเป็นอาจารย์ในกลุ่มสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 68 คน อาจารย์ในกลุ่มสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 134 คน และอาจารย์ในกลุ่มสาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ จำนวน 30 คน

2.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการหลักสูตรและสมรรถนะสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรีในวิชาชีพสารสนเทศ สำหรับห้องสมุด/ศูนย์สารสนเทศและหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือกในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ สำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ ซึ่งตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และการจัดการสารสนเทศ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาความเหมาะสมในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูล 2 เดือน แบบสอบถามสำหรับสำหรับห้องสมุด/ศูนย์สารสนเทศและหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต แจกไปจำนวน 518 ฉบับ ได้รับกลับมาและเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 389 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 75.01 ส่วนแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ แจกไปจำนวน 232 ฉบับ ได้รับกลับมาและเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 200 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.21

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเรื่องการกำหนดวิชาบังคับและวิชาเลือกสำหรับวิชาชีพสารสนเทศระดับปริญญาตรี โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม เรื่อง ความต้องการสมรรถนะของนักวิชาชีพสารสนเทศของประเทศไทย โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าคะแนน

3. การวิจัยระยะที่ 3 เพื่อพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศของประเทศไทย ซึ่งเป็นในการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 และใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ จำนวน 8 คน ประกอบด้วยอาจารย์ประจำหลักสูตรทางด้านบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 3 คน เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรทางด้านสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 3 คน และเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรทางการจัดการสารสนเทศ จำนวน 2 คน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อยืนยันกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศของประเทศไทย ด้วยการนำร่างกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ที่ได้จากการสังเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัยระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มานำเสนอให้กลุ่มอาจารย์ประจำหลักสูตรซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ร่วมกันพิจารณา แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปประเด็นข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขจนได้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเพื่อพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศ ของประเทศไทย พบผลการวิจัยดังนี้

1. หลักสูตรระดับปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศในประเทศไทย ช่วงปี พ.ศ. 2549-2556 มีสถานประกอบการที่เปิดสอนทั้งหมด 34 แห่ง เป็นหลักสูตรมหาวิทยาลัยของรัฐจำนวน 8 แห่ง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 7 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 16 แห่ง และมหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 3 แห่ง โดยใช้ชื่อสาขาวิชาแตกต่างกัน 8 สาขาวิชา ซึ่งผู้วิจัยได้จัดแบ่งกลุ่มหลักสูตรสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ ออกเป็น 3 กลุ่มสาขาวิชา คือ 1) กลุ่มสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ประกอบด้วยสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และ สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ และบรรณารักษ์ 2) กลุ่มสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ ประกอบด้วยสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ สำหรับการสื่อสาร และสาขาวิชาสารสนเทศศึกษา/สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา 3) กลุ่มสาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ ประกอบด้วยสาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศดิจิทัล และ สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและเทคโนโลยี

เมื่อวิเคราะห์หลักสูตรระดับปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ ทั้งหมด 34 หลักสูตร พบว่า หลักสูตรในมหาวิทยาลัยของรัฐมีหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอยู่ในช่วง 121-130 หน่วยกิต จำนวนมากที่สุด จำนวน 3 หลักสูตร (ร้อยละ 37.50) หลักสูตรในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 131-140 หน่วยกิต จำนวนมากที่สุด จำนวน 3 หลักสูตร (ร้อยละ 42.86) หลักสูตรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 131-140 หน่วยกิต จำนวนมากที่สุด จำนวน 9 หลักสูตร (ร้อยละ 56.25) และหลักสูตรในมหาวิทยาลัยเอกชนมีหน่วยกิตตลอดหลักสูตรเท่ากับ 3 ช่วงคือ ช่วง 121-130 หน่วยกิต ช่วง 131-140 หน่วยกิต และ ช่วงมากกว่า 140 หน่วยกิต ช่วงละ จำนวน 1 หลักสูตร (ร้อยละ 33.33) และเมื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็นกลุ่มสาขาวิชาจะพบว่า แต่ละกลุ่มสาขาวิชาในช่วงหน่วยกิตตลอดหลักสูตร

แตกต่างกัน ดังนี้ กลุ่มสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์มีโครงสร้างหน่วยกิตตลอดหลักสูตรจำนวนมากที่สุดอยู่ในช่วง 131-140 หน่วยกิต จำนวน 5 หลักสูตร (ร้อยละ 55.56) กลุ่มสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ มีโครงสร้างหน่วยกิตตลอดหลักสูตร จำนวนมากที่สุดอยู่ในช่วง 131-140 หน่วยกิต จำนวน 8 หลักสูตร (ร้อยละ 42.11) และกลุ่มสาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ มีโครงสร้างหน่วยกิตตลอดหลักสูตรจำนวนมากที่สุดอยู่ในช่วง 121-130 หน่วยกิต จำนวน 2 หลักสูตร (ร้อยละ 50.00)

เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรที่แบ่งตามหมวดวิชา พบว่า หมวดวิชาบังคับของหลักสูตรในทุกกลุ่มสาขาวิชา มีช่วงหน่วยกิตตั้งแต่ 31-46 หน่วยกิตมากที่สุด จำนวน 18 หลักสูตร (ร้อยละ 52.94) รองลงมา คือ ช่วงหน่วยกิต 47-62 หน่วยกิต จำนวน 10 หลักสูตร (ร้อยละ 29.41) และรองลงมาคือ ช่วงหน่วยกิต 15-30 หน่วยกิต จำนวน 4 หลักสูตร (ร้อยละ 11.76) ตามลำดับ

ส่วนรายวิชาที่ได้จากการสังเคราะห์หลักสูตรที่เปิดสอน พบว่า มีรายวิชาบังคับร่วมกันของหลักสูตรทั้งสามกลุ่มสาขาวิชา จำนวน 18 วิชา ได้แก่ 1) สารสนเทศกับสังคม 2) ภาษาอังกฤษสำหรับนักสารสนเทศและบรรณารักษ์ 3) หลักการสื่อสาร 4) กฎหมายและจริยธรรมในวิชาชีพบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ 5) เทคโนโลยีเพื่อการจัดการสารสนเทศ 6) การวิเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ 7) การทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ 8) การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 9) การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ 10) การบริการสารสนเทศ 11) การจัดการสถาบันบริการสารสนเทศ 12) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศ 13) การจัดการสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง 14) ห้องสมุดดิจิทัล 15) การวิเคราะห์และออกแบบระบบ 16) เทคโนโลยีเว็บ 17) วิชาสัมมนาทางสารสนเทศศาสตร์ และ 18) วิชาการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

2. ความต้องการหลักสูตรและสมรรถนะสำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรีในวิชาชีพสารสนเทศของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทย ผลการวิจัยมี 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 ความต้องการหลักสูตรตามความต้องการของอาจารย์ประจำหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรกลุ่มสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ต้องการวิชาบังคับ 15 อันดับแรกได้แก่ 1) การทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ 2) การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 3) การวิเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ 4) การบริการสารสนเทศ 5) ความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 6) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางสารสนเทศศาสตร์ 7) การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ 8) การจัดการสถาบันบริการสารสนเทศ 9) การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 10) การรู้สารสนเทศ 11) เทคโนโลยีในการจัดการสารสนเทศ 12) สัมมนาทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 13) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศ 14) สารสนเทศกับสังคม และ 15) การจัดการความรู้ ตามลำดับ

หลักสูตรกลุ่มสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ ต้องการวิชาบังคับ 15 อันดับแรก ได้แก่ 1) การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ 2) การทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ 3) การวิเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ 4) การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 5) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางสารสนเทศศาสตร์ 6) วิชาการบริการสารสนเทศ 7) การจัดการฐานข้อมูล 8) วิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 9) ความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 10) สารสนเทศกับสังคม 11) การวิเคราะห์และออกแบบระบบ 12) การรู้สารสนเทศ 13) เทคโนโลยีในการจัดการสารสนเทศ 14) กฎหมายและจริยธรรมในวิชาชีพบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ และ 15) การจัดการความรู้ ตามลำดับ

หลักสูตรกลุ่มสาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ ต้องการวิชาบังคับ 15 อันดับแรกได้แก่ 1) การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ 2) การบริการสารสนเทศ 3) การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 4) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางสารสนเทศศาสตร์ 5) เทคโนโลยีในการจัดการสารสนเทศ 6) การรู้สารสนเทศ 7) การวิเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ 8) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศ 9) การจัดการฐานข้อมูล 10) การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 11) กฎหมายและจริยธรรมในวิชาชีพบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ 12) สหกิจศึกษา 13) สารสนเทศกับสังคม 14) การทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ และ 15) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังพบว่า รายวิชาบังคับที่ทั้งสามกลุ่มสาขาวิชามีความต้องการร่วมกัน มีทั้งหมด 11 วิชา ได้แก่ 1) การรู้สารสนเทศ 2) ความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 3) สารสนเทศกับสังคม 4) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางสารสนเทศศาสตร์ 5) การวิเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ 6) การทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ 7) การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ 8) การบริการสารสนเทศ 9) การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 10) เทคโนโลยีในการจัดการสารสนเทศ และ 11) การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

2.2 สมรรถนะของนักวิชาชีพสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตต้องการนักวิชาชีพสารสนเทศที่มีสมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการฐานข้อมูลมากที่สุด รองลงมา คือ ความรู้เกี่ยวกับการบริการสารสนเทศ และรองลงมา คือ การจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศ ตามลำดับ ส่วนสมรรถนะด้านทักษะ ผู้ใช้บัณฑิตต้องการนักวิชาชีพสารสนเทศที่มีทักษะการทำงานเป็นทีมมากที่สุด รองลงมา คือ ทักษะการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ และรองลงมา คือ ทักษะทางภาษาและการสื่อสารตามลำดับ และสมรรถนะด้านคุณลักษณะ ผู้ใช้บัณฑิตต้องการนักวิชาชีพสารสนเทศที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีจิตบริการมากที่สุด รองลงมา คือ มีภาวะผู้นำ และรองลงมาคือ มีคุณธรรมและจริยธรรมตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อนำสมรรถนะของนักวิชาชีพสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตมาเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับสมรรถนะที่ได้จากหลักสูตรจากการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน ได้ข้อสรุปดังนี้

2.2.1 ด้านความรู้ พบว่าสมรรถนะด้านความรู้จากรายวิชาในหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ร้อยละ 70.00 ส่วนความรู้ที่ขาดหายไปจากหลักสูตรคือ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายสารสนเทศและบริการ และความรู้เกี่ยวกับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์

2.2.2 ด้านทักษะ พบว่า รายวิชาในหลักสูตรก่อให้เกิดทักษะที่สอดคล้องกับทักษะตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตร้อยละ 76.92 และทักษะที่ขาดหายไปจากหลักสูตรคือ ทักษะการสอนและการฝึกอบรม ทักษะด้านการคิดรวบยอด และทักษะด้านการจัดการความรู้

2.2.3 ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า รายวิชาในหลักสูตรก่อให้เกิดคุณลักษณะส่วนบุคคลสอดคล้องกับคุณลักษณะส่วนบุคคลตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตร้อยละ 100.00

3. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศไทย สำหรับวิชาชีพสารสนเทศ

ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอกรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศไทย ได้นำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญของหมวดวิชาเฉพาะในหลักสูตรแต่ละกลุ่มสาขาวิชา ดังนี้

3.1 กลุ่มสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ประกอบด้วยรายวิชาบังคับ 15 วิชา ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 และนอกจากนี้ยังมีรายวิชาเลือกในกลุ่มพื้นฐานเฉพาะด้านจำนวน 4 วิชา กลุ่มการจัดระบบความรู้ 6 วิชา กลุ่มแหล่งสารสนเทศและบริการ 5 วิชา กลุ่มการจัดการ 5 วิชา กลุ่มเทคโนโลยีและการสื่อสาร 10 วิชา

3.2 กลุ่มสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ ประกอบด้วยรายวิชาบังคับ 15 วิชา ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 และนอกจากนี้ยังมีรายวิชาเลือกในกลุ่มพื้นฐานเฉพาะด้านจำนวน 3 วิชา กลุ่มการจัดระบบความรู้ 4 วิชา กลุ่มแหล่งสารสนเทศและบริการ 4 วิชา กลุ่มการจัดการ 4 วิชา กลุ่มเทคโนโลยีและการสื่อสาร 13 วิชา กลุ่มวิจัย 1 วิชา และกลุ่มผู้ใช้ 1 วิชา

3.3 กลุ่มสาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ ประกอบด้วยรายวิชาบังคับ 15 วิชา ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 และนอกจากนี้ยังมีรายวิชาเลือกในกลุ่มพื้นฐานเฉพาะด้านจำนวน 4 วิชา กลุ่มการจัดระบบความรู้ 5 วิชา กลุ่มแหล่งสารสนเทศและบริการ 4 วิชา กลุ่มการจัดการ 2 วิชา กลุ่มเทคโนโลยีและการสื่อสาร 13 วิชา กลุ่มวิจัย 1 วิชา และกลุ่มผู้ใช้ 1 วิชา

ตาราง 1 รายชื่อวิชาบังคับของแต่ละกลุ่มสาขาวิชาในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศ

กลุ่มสาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์	กลุ่มสาขาวิชา สารสนเทศศาสตร์	กลุ่มสาขาวิชา การจัดการสารสนเทศ
1. การทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ (Cataloging Information Resources)	1. การจัดเก็บและการค้นคืน สารสนเทศ (Information Storage and Retrieval)	1. การจัดเก็บและการค้นคืน สารสนเทศ (Information Storage and Retrieval)
2. การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ (Information Resource Development)	2. การจัดระบบสารสนเทศ (Information Organization)	2. การบริการสารสนเทศ (Information Services)
3. การวิเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ (Information Content Analysis)	3. การวิเคราะห์รายการสารสนเทศ (Description Analysis)	3. การวิจัยทางการจัดการสารสนเทศ (Research in Information Management)
4. การบริการสารสนเทศ (Information Services)	4. การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ (Information Resource Development)	4. การจัดการสารสนเทศและ ยุทธศาสตร์ (Information Management and Strategy)
5. ความรู้เบื้องต้นทาง บรรณารักษศาสตร์ (Introduction to Library Science)	5. การบริการสารสนเทศ (Information Services)	5. เทคโนโลยีในการจัดการสารสนเทศ (Information Management Technology)
6. การจัดการจดหมายเหตุและเอกสาร (Archives and Records Management)	6. การจัดการฐานข้อมูล (Database Management)	6. สัมมนาในด้านการจัดการ สารสนเทศ (Seminar in Information Management)
7. การจัดเก็บและการค้นคืน สารสนเทศ (Information Storage and Retrieval)	7. การวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ (Research in Library and Information Science)	7. การวิเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ (Information Content Analysis)
8. การจัดการสถาบันบริการสารสนเทศ (Information Service Center Management)	8. ความรู้เบื้องต้นทางสารสนเทศ ศาสตร์ (Introduction to Information Science)	8. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการ สารสนเทศ (Introduction to Information Management)
9. การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ (Research in Library Science)	9. สัมมนาทางบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ (Seminar in Library and Information Science)	9. การจัดการฐานข้อมูล (Database Management)
10. การรู้สารสนเทศ (Information Literacy)	10. การวิเคราะห์และออกแบบระบบ (System Analysis and Design)	10. การจัดการความรู้ (Knowledge Management)

กลุ่มสาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์	กลุ่มสาขาวิชา สารสนเทศศาสตร์	กลุ่มสาขาวิชา การจัดการสารสนเทศ
11. การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ในงานห้องสมุด (Information Technology Management for Library Work)	11. การรู้สารสนเทศ (Information Literacy)	11. กฎหมายและจริยธรรมในวิชาชีพ สารสนเทศ (Laws and Ethics in Information Profession)
12. สัมมนาทางบรรณารักษศาสตร์ (Seminar in Library Science)	12. เทคโนโลยีในงานสารสนเทศ (Technology in Information Work)	12. การปรับแต่งสารสนเทศ (Information Repackaging)
13. การศึกษาผู้ใช้ (User Studies)	13. กฎหมายและจริยธรรมในวิชาชีพ สารสนเทศ (Laws and Ethics in Information Profession)	13. สารสนเทศกับองค์กร (Information and Organization)
14. กฎหมายและจริยธรรมในวิชาชีพ สารสนเทศ (Laws and Ethics in Information Profession)	14. การจัดการความรู้ (Knowledge Management)	14. การจัดระบบสารสนเทศ (Information Organization)
15. การจัดการความรู้ (Knowledge Management)	15. การออกแบบและพัฒนาสื่อประสม (Multimedia Design and Development)	15. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น มีประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า รายวิชาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศ มีรายวิชาบังคับของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศในปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอนมากที่สุดในกลุ่มเทคโนโลยีและการสื่อสาร จำนวน 14 วิชา รองลงมาคือ กลุ่มพื้นฐานเฉพาะด้าน จำนวน 13 วิชา และรองลงมาคือ กลุ่มทรัพยากรสารสนเทศและบริการจำนวน 10 วิชา เช่นเดียวกับหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสารสนเทศในต่างประเทศที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า มีการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มเทคโนโลยีและการสื่อสารมากที่สุดถึง 17 วิชา รองลงมาคือกลุ่มพื้นฐานเฉพาะด้าน จำนวน 12 วิชา และรองลงมาคือ กลุ่มการจัดการ จำนวน 5 วิชา ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ที่เกิดจากความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน ที่พบว่า รายวิชาในกลุ่มเทคโนโลยีและการสื่อสาร เป็นวิชาบังคับ จำนวน 1 วิชา และเป็นวิชาเลือกมากที่สุด จำนวน 9 วิชา ในหลักสูตรในกลุ่มสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ส่วนในหลักสูตรกลุ่มสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ มีรายวิชาในกลุ่มเทคโนโลยีและการสื่อสาร เป็นวิชาบังคับ จำนวน 3 วิชา และเป็นวิชาเลือกมากที่สุด จำนวน 13 วิชา และหลักสูตรกลุ่มสาขาวิชาการจัดการสารสนเทศก็เช่นกัน มีรายวิชาในกลุ่มเทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นวิชาบังคับ จำนวน 3 วิชา และเป็นวิชาเลือกมากที่สุด จำนวน 14 วิชา ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญมากต่อวิชาชีพสารสนเทศ โดยสามารถอำนวยความสะดวกทั้งด้านการจัดเก็บและค้นคืนที่กระทำได้อย่างสะดวก รวดเร็วและกว้างขวาง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลสำรวจการพัฒนาหลักสูตรสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ของมาร์คีย์ (Markey, 2004) ศาสตราจารย์แห่งโรงเรียนสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมิชิแกน (School of Information, University of Michigan) ที่พบว่า วิชาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร และควรเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการค้นหาสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับผู้ใช้งานสารสนเทศ มีการจัดการเรียนการสอน

สอนในรายวิชาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้ใช้ แหล่งและบริการสารสนเทศสำหรับผู้ใช้ทั่วไปและผู้ใช้เฉพาะกลุ่ม นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า รายวิชาบังคับร่วมกันของหลักสูตรปัจจุบันทั้งสามกลุ่มสาขาวิชา ที่ได้จากการสังเคราะห์หลักสูตร มีทั้งหมด 18 วิชา ได้แก่ 1) สารสนเทศกับสังคม 2) ภาษาอังกฤษสำหรับนักสารสนเทศและบรรณารักษ์ 3) หลักการสื่อสาร 4) กฎหมายและจริยธรรมในวิชาชีพบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ 5) เทคโนโลยีเพื่อการจัดการสารสนเทศ 6) การวิเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ 7) การทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ 8) การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 9) การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ 10) การบริการสารสนเทศ 11) การจัดการสถาบันบริการสารสนเทศ 12) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศ 13) การจัดการสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง 14) ห้องสมุดดิจิทัล 15) การวิเคราะห์และออกแบบระบบ 16) เทคโนโลยีเว็บ 17) วิชาสัมมนาทางสารสนเทศศาสตร์ และ 18) วิชาการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ นั้น ได้สอดคล้องกับรายวิชาบังคับร่วมกันของหลักสูตรทั้งสามกลุ่มสาขาวิชาที่ได้จากการสำรวจความต้องการหลักสูตรของอาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 9 วิชา จากจำนวนวิชาบังคับร่วมทั้งหมด 11 วิชา คิดเป็นร้อยละ 75 ซึ่งรายวิชาดังกล่าวประกอบไปด้วย 1) วิชาความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 2) วิชาสารสนเทศกับสังคม 3) วิชาการวิเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ 4) วิชาการทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ 5) วิชาการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ 6) วิชาการบริการสารสนเทศ 7) วิชาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 8) วิชาเทคโนโลยีในการจัดการสารสนเทศ และ 9) วิชาการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และเมื่อนำรายวิชาทั้ง 9 วิชาไปเทียบเคียงกับมาตรฐานหลักสูตรสารสนเทศศาสตร์ของประเทศมาเลเซีย (Malaysian Qualifications Agency, 2013: Online) พบว่า มีรายวิชาที่สอดคล้องกับรายวิชาที่ปรากฏอยู่ในวิชาแกนของมาตรฐานหลักสูตรสารสนเทศศาสตร์ ประเทศมาเลเซีย ถึง 8 วิชา ได้แก่ 1) วิชาการรู้สารสนเทศ 2) วิชาความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 3) วิชาการวิเคราะห์เนื้อหาสารสนเทศ 4) วิชาการทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ 5) วิชาการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ 6) วิชาการบริการสารสนเทศ 7) วิชาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ และ 8) วิชาเทคโนโลยีในการจัดการสารสนเทศ

2. ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของนักวิชาชีพสารสนเทศที่ได้จากการเรียนหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต มีดังนี้

2.1 ด้านความรู้ นักวิชาชีพสารสนเทศจะมีความรู้ 7 เรื่อง ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศ 2) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 3) ความรู้เกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ 4) ความรู้เกี่ยวกับการบริการสารสนเทศ 5) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศ 6) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและจริยธรรม และ 7) ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยทางด้านสารสนเทศศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะทางวิชาชีพที่เอเบลและคณะ (Abels: et al. 2003: Online) ได้กล่าวว่า สมรรถนะหลักทางวิชาชีพ (Professional competencies) ประกอบด้วย 4 เรื่อง ได้แก่ การจัดการองค์กรสารสนเทศ การจัดการทรัพยากรสารสนเทศ (Managing information resource) การจัดการบริการสารสนเทศ (Managing Information Service) และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือ (Applying information tools and technology) และนอกจากนี้ยังสอดคล้องงานวิจัยของ ปิยสุตา ดันเลิศ (2553: 177) ที่ได้กล่าวถึงความรู้ที่เป็นกรอบสมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไทยทศวรรษหน้า 6 เรื่อง คือ 1) ความรู้พื้นฐานทางวิชาชีพ 2) ทรัพยากรสารสนเทศ 3) การจัดการสารสนเทศและความรู้ 4) เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การบริการห้องสมุดและสารสนเทศ 6) ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยและการศึกษาผู้ใช้ แต่ยังมีขาดความรู้ที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัย 2 เรื่อง คือ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการองค์การ และความรู้เกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2 ด้านทักษะ นักวิชาชีพสารสนเทศจะมีทักษะ 10 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการบริการผู้ใช้ 2) ทักษะการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ 3) ทักษะด้านเทคโนโลยี 4) ทักษะด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ 5) ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร 6) ทักษะการทำงานเป็นทีม 7) ทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ 8) ทักษะการวางแผนและ

การจัดการ 9) ทักษะการรู้สารสนเทศ และ 10) ทักษะการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับคุณสมบัติของนักวิชาชีพสารสนเทศบางข้อที่สมาคมห้องสมุดอเมริกัน (ALA's Presidential Task Force, 2009: Online) ได้กำหนดไว้ คือ ต้องมีทักษะการจัดการความรู้และสารสนเทศ (Organization of record knowledge and information) ทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge and skills) ทักษะการบริการผู้ใช้และการอ้างอิง (Reference and user service) ทักษะการวิจัย (Research) ทักษะการศึกษาต่อเนื่องและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Continuing education and lifelong learning) และทักษะการบริหารและจัดการ (Administration and management) (ALA, Presidential Task Force, 2009: Online) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยสุตา ตันเลิศ (2553: 177) ที่กล่าวถึง ทักษะที่เป็นกรอบสมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไทยทศวรรษหน้า จำนวน 6 ทักษะ คือ 1) ทักษะการบริการผู้ใช้ 2) ทักษะการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ 3) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร 5) ทักษะการทำงานเป็นทีม และ 6) ทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ แต่ยังคงขาดทักษะที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัย 5 ทักษะ คือ ทักษะด้านการตลาด ทักษะด้านการจัดการความรู้ ทักษะการวางแผนและการจัดการ ทักษะการสอนและฝึกอบรม และทักษะการคิดรวบยอด

2.3 ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล นักวิชาชีพสารสนเทศจะมี 7 คุณลักษณะส่วนบุคคล คือ 1) มีภาวะผู้นำ 2) มีจิตบริการ 3) มีคุณธรรมและจริยธรรม 4) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 5) สามารถตรวจสอบได้ 6) สามารถจัดการตนเอง และ 7) มีความสามารถในการปรับตัว ซึ่งคุณลักษณะส่วนบุคคลในข้อ 1 ข้อ 2 และ ข้อ 7 สอดคล้องกับงานวิจัยของ แม็คเนล และกีเย็ค (McNeil; & Giesecke, 2001: Online) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งพบว่า สมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศบางข้อต้องมีความเป็นผู้นำมีความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว และมีทัศนคติด้านการบริการและความพึงพอใจของผู้ใช้ นอกจากนี้คุณลักษณะส่วนบุคคลทั้ง 7 ข้อ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยสุตา ตันเลิศ (2553: 177) ที่กล่าวถึง คุณลักษณะส่วนบุคคล ที่เป็นกรอบสมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไทยทศวรรษหน้าทั้ง 7 คุณลักษณะ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำผลการวิจัยคือรายวิชาบังคับของแต่ละกลุ่มสาขาวิชาที่ปรากฏในข้อเสนอแนะกรอบมาตรฐานคุณวุฒิใช้ในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและรายวิชาใน มคอ.1 ของสาขาสารสนเทศ
2. สามารถนำข้อมูลสมรรถนะของรายวิชาในตารางสรุปรายวิชาในหลักสูตรพร้อมเนื้อหาและสมรรถนะของรายวิชาใช้ในการกำหนดแผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบมาตรฐานผลการเรียนรู้จากหลักสูตรสู่รายวิชาใน มคอ.2
3. สามารถนำรายวิชาและคำอธิบายรายวิชาในข้อเสนอแนะกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ที่ได้ ใช้การปรับปรุงคำอธิบายรายวิชาและเนื้อหาใน มคอ.3

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับวิชาชีพสารสนเทศในระดับอื่น ๆ ที่สูงขึ้น ได้แก่ ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก

เอกสารอ้างอิง

- ปิยสุดา ตันเลิศ. (2553). **การพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดอุดมศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2553-2562)**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (สารสนเทศศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมพล เกียรติไพฑูริย์. (2553). คำนิยม. ใน **เมื่อโลกไม่ใช่ใบเดิม**. หน้า 12-13. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- Abels, E.; et al. (2003). **Competencies for Information Professional of the 21st Century**. Retrieved Feb 15, 2013, from http://sla.org/wp-content/uploads/2013/01/0_LRNCompetencies2003_revised.pdf
- ALA's Presidential Task Force. (2009). **ALA's Core Competences of Librarianship**. Retrieved January 5, 2011, from <http://www.ala.org/educationcareers/sites/ala.org.educationcareers/files/content/careers/corecomp/corecompetences/finalcorecompstat09.pdf>
- Aschoft, L. (2004). Developing Competencies Critical Analysis and Personal Transferable Skills in Future Information Professionals. **Library Review**. 53(2): 82-88.
- Chaim, Z. (2007). Knowledge Map of Information Science. **Journal of the American Society for Information Science and Technology**. 58(4): 526-535.
- Couger, D. J.; et al. (1995). IS '95: guidelines for undergraduate IS curriculum. **MIS Quarterly**. 19(3): 341-359.
- Davis, G. B.; et al. (1996). IS '97 Model Curriculum and Guidelines for Undergraduate Degree Programs in Information Systems. **ACM SIGMIS Database**. 28(1): 101-194.
- European Council of Information Associations. (2004). **EUROGUIDE LIS Volume 1 Competencies and Aptitudes for European Information Professionals**. Retrieved June 15, 2012, from <http://www.certidoc.net/en/euref1-english.pdf>
- Gorgone, J. T.; et al. (2002). **IS 2002 Model Curriculum and Guidelines for Undergraduate Degree Programs in Information Systems**. Retrieved November 11, 2010, from <http://www.acm.org/education/is2002.pdf>
- Gorman, G. E.; & Corbit B. F. (2002). Core Competencies in Information Management Education. **New Library World**. 2(103): 436-445.
- Gulati, A.; & Raina, R. L. (2000). Professional Competencies among librarians and information Professionals in the Knowledge Era. **World Libraries**. 10(1-2): 11-18.
- Malaysian Qualification Agency. (2013). **Programme Standards: Information Science**. Retrieved July 11, 2014, from http://cahaya.fsktm.um.edu.my/notis_staf/uploads/0a641f19-8555-2394.pdf

- Markey, K. (2004). Current Educational Trends in the Information and Library Science Curriculum. **Journal of Education for Library and Information Science**. 45(4): 317-339
- Mcneil, B.: & Giesecke, J. (2001). **Core Competencies for Libraries and Library Staff**. Retrieved May 15, 2011, from http://archive.ala.org/editions/samples/sample_pdfs/savery.pdf
- Yamane, T. (1967). **Statistics: An Introductory Analysis**. 2nd ed. New York: Harper.